

TILHĂRIE

(NU-I FABULA)

Un voinic ce, de nevoie, avea parte-ntr-o frăție,
Căria cu osăbire îi zic proștii tilhărie,

Își furasă
O mireasă,
Și-i povestea cu dulceață
De-a codrului lină viață.
Neamul său își lauda
Zicînd : tatăl meu prăda
Deși ocnele-a scăpat,
Apoi tot l-au spînzurat
Însoțit cu-alai mare,
Dumnezeu să-i dea iertare.
Iar maică-mea ce-l iubea
Toată ceata-o găzduia
Și-au ucis-o-n urmă-ndată,
Făr' a-i da vină curată.
Verii mei doi, și mai mici,
Au murit ca mucenici,
Și averea ce-au fost strîns
Pîn' la mine n-a agiuns.
— Alegirea Ț-oi cinsti,
Zise fata cu mîndrie,
Mă întrebi, Ț-oi dovedi
De nu-n neam, în sumeție.
Tatăl meu, zaraf cîstit,
Multe case-a sărăcit ;
Își luă și boierie
Pentr-o mare datorie.

Bunul meu, vindecător,
Omora fără muștrare,
Și moșul, judecător,
Prin a dreptului vânzare,
'N fapte nu se depărta
De taică-tău ce prăda.
Cerul să fie slăvit,
Deși nime l-a jălit,
Nu-i lipsea-n casă nimică,
Numai a frîngiii frică.
— Cu nedrept li s-a sfetit,
Zise mirele-oțărit,
Toți avea un strîmb noroc
Care-l au mulți de pe loc.

Vornicul Dimitrie Ralet, bunicul scriitorului (tablou în ulei
de un anonim, sf. sec. XVIII, Muzeul de artă Iași).

Madame la Princesse C. Conachi
Vogoridi

homage de l'auteur

Paris le 30 juillet
1857.

SUVENIR

IMPRESSII DE CALATORIE

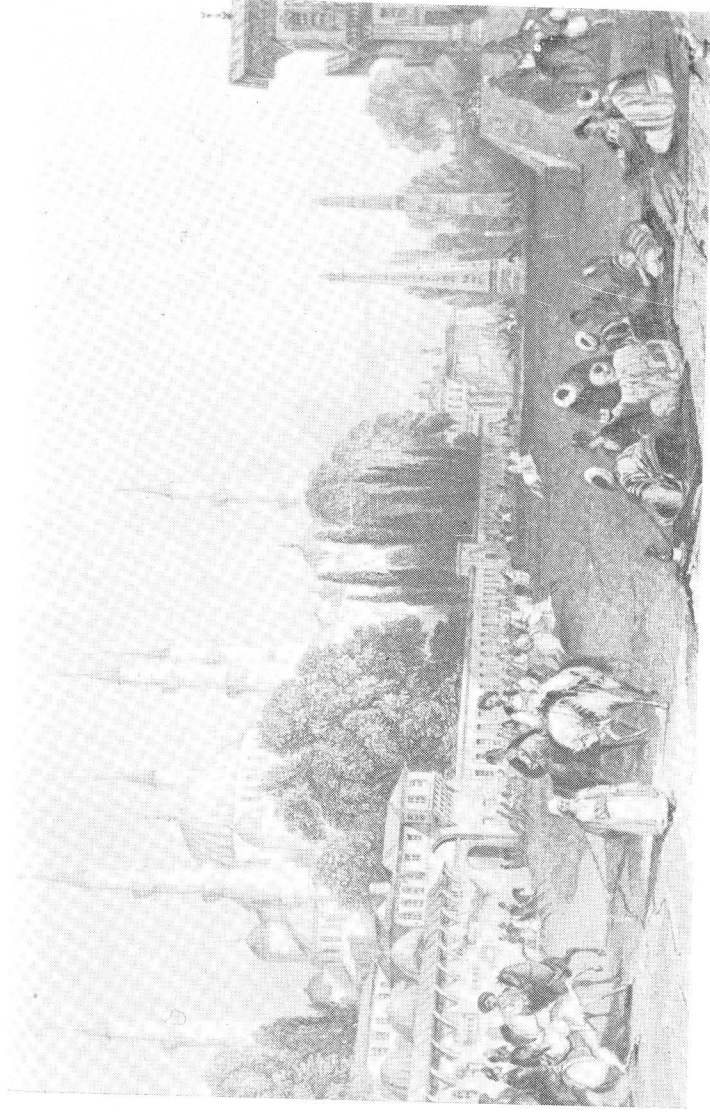
D. Ralet, *Suvenire și impresii de călătorie*, Paris, 1858: pagina de titlu (exemplarul cu dedicație autografă către Catinca Conachi-Vogoridi, sora lui C. Negri, în Biblioteca Academiei R. S. România, București).

Intrarea în Bostor dinspre Marea Neagră (după gravura lui Thomas Allom din cartea lui R. Walsh, *Constantinopol und die materische Gegend der sieben Kirchen in Kleinastien*. Nach der Natur gezeichnet von Th. Allom, Braunschweig, 1840).

Constantinopol, privire dinspre Cornul-de-Aur (după gravura lui Th. Allom).

At-meidian și moscheea lui Ahmet (după gravura lui Th. Allom).

Plutarhus Moldaviae

Simetric Kallot

Ам хотърят съ алктуим ти Платарх а Молдовіи, каре
ва купринде тоці оамені їнсьмнаці, че ау дат доведі де па-
триотісм служьнд ку бредінць стрьлвчїта окърмуїре а Пъ-
рїнтелуї Патріей Міхаї.

Ругьм дарь не тоці, каре ар аве нотїції біографїче,
актурї шї документе доведїтоаре де вреднїчїа шї патриотїс-
мул челор маї їнсьмнаці оаменї, съ віневоїаскъ а не ле
їнпъртшї спре їнтревїнцаре. Біневенїт не ва фї маї
алес тот че ам путе афла деспре віаца публїкь шї фапте-
ле а ачелор варьаці, каре шї асгьзі їнкь адук Патріей че
маї маре шї гре жьртфь, адекь жьртфа чїнстеї шї курьтулї
лор; шї ау куражл де а маї цьне агонїзанда окърмуїре,
прекум цьне фїнїа не Спїнзуратл.

Аїче фачем їнчепутл ку Д-лїї мареле Ворнїк Іорда-
кї Бьлшукь, стьлпнл цьрїї, кьрвїа тї дьм протїа їн-
тру чеїалалдї, шї не каре тл сльвїм їн верьурї, фїнд Д-лїї
їнстш Поет.

**) V. Nicolaiucanu, Scrisorile figural... Editura Bucuresti 1991*

*Plutarhul Moldovei, prima pagină a broşurii (Biblioteca
Academiei R. S. România, Bucureşti).*

ЪРМАРЪЯ ПЛЪТАРХЪЛЪЙ.

III.

Маї крехутадї вре одать къ ромьнїи Мілітарї,
Пе фурїш да нївалл ка нїше мїшлї тьлахарї,
Шї не фрації че сїре віне дїн дурере ау стрїгат,
Шї'н їнкредераа фьрдїей пентру патрі' ау лукрат.—
Аскуатїнд порончїї круде съ маргь сьї скїнцїаскъ,
Шї ку ромьнескул сїнде вірїнда сьшї стронїаскъ!
Адукьшї віне амїнте къ стрьмошїї прїн тїре
Че фьча алор тьре, да врьжманїлор пеїре.
Ауаь цомереа поастрь де їсїрава ч'ау фькут,
Че 'н Історїа Молдовїї алтл нїдлє н'ау алут;
Шї сїсело 'н нлєне де кїнцїцл вїнцїреа лор че каре,
Ругьнд оаменїї шї черїл пентр' о гравїнкь ертае.
Цуре ку тоці їнтр'ун бхдет къ Калїї 'е вінопаці,
Шї кь ла аче круїме де ведї ау фост мьнцїї!
Маї крехутадї, къ сьнт оаменї каре дн' аша 'нтлмпларе
Сь чьсезь їнкь фапта фамїлї Домнїтоаре?
Унл да віновадїе ачелор че бїн ах дорїт,
Алтл цура кьтрь Водь к'а їсклї фь сїат.
Мїлул алерга прїн царь не чеї скїлпдї ка сь прїндл
Шї арентїцїае черу е дїн поронкь сь ле Вьндл,
Павалер Мїлу не каре їн цара де цоє їл сльвекь,
Рьлшїї голїці де дьнсул, че кьатїнд їл помоческ.^{*)}

(„Трїстїана че Богата

„ау мьнкат'о Мїло тоатл

„Сь'л трьснїаскъ Думьезеу

„к' ау алат шї огьрл мев“).

(*) О монїе рьлшаскъ че ах непорочїреа а фї їн процес
ку ти фаворїт а курцїї Мїлу.

Urmarca Plutarhului, broşura a doua (idem).

ALBINA ȘI GÎNDACUL

Un gândac ce gios trăie
Ș-in gunoaie să țire,
Rădică-ntr-o zi sănină
Capul său cel colbăit
Cătr-o harnică albină
Ce pe sus au fost zărit,
Zicîndu-i cu tînguire :

„Pentru noi e crudă firea,
Îți put florile ca mie
De nu-ți afli loc pe-o mie.

Încai eu, fără nădejde a pute găsi ce-i bun,
Mă hrănesc tot din prisosuri, dar n-alerg ca un nebun ;
Știu sigur c-in vacul nostru nu mai este mană-n floare,

Ca-n alte dăți,

Deși sînt lipsit de-aripe, dar gîndul meu înalt zboară
Pin' peste bălți.“

Albina să opri zicînd :

„Aud un ce țîrîind ;

Ieși să te văd,

Însă nu cred

Din cuvinte

C-ai vro minte.

Gunoii de-i lăcașul tău,
Cum de nu te-ai hrăni cu greu ?
Ce ți-a desfăta pe cîmp,
Dacă mirosul ți-i tîmp ?

Critic-altu rău găsește
Ș-ocărește

Orice nu poate să facă,
Ca-s' nu tacă.
Șază unde-i este dat
Și din păcat,
De nu-i născut albină,
Nu-s de vină.

O PRIMĂVARĂ CA TOATE

Firea se desfășura, închipuind întâia zidire. Cele mai rumeoare raze se presăra pe zăpada falnicului munte ca o lucitoare purpură spre cinstirea unui vrednic creștet în vîrstă. Cerul părea a slăvi trezetul mărețului soare ce se prevestea cu semne înfocate. Lumină și voioasă junețe se revărsa preste tot. Păsările flutura molatic, despufind. Rînduneaua, prin șarpuindu-i ager zbor, își pregăti îmbucățitul cuib supt vro lăcuită streășină, ciocîrlia se urca ciripind. Ierbile toate cuprindea cîte o fiorescă sclipindă lacrămă. Din copaci ploua nectarul zorilor ca o picurare de perle scumpe. Fragide văpsăli scăpătate din boboci vădea zîmbirea firei, luptîndu-se cu drăgostirile boarei răcoroase. Painjănul își urzea mreșile, într-ale cărora răsfirări se răspîndea razile. Zburdaticii mieluşăi sălta spre țăstoasele lor maice cu zbie-rare însătată. Vietățile se gudura între ele și, scuturîndu-se, se stropea cu roua din tufari și se deștepta. Boii aburea. Pămîntul asuda supt fierul osîrdnicului plugar. Albinile dismorțite zuzăia, furnica silitoare ieși după hrană.

Colea, cîntecul fluierului, prescurtat de extazii tăcute, s-întrunea cu gîlgîirile duios prelungite a păsărilor, dincoace șopotirea apei s-îngăima cu pospăirea frunzelor și cu țîriitul gîngăniilor zvîcnitoare. Toate înviate clocotea în amestec, toate slăvea după puțință. Numai măreții lumii și păsările de noapte, unii prin orașe, celălalte prin răsipuri, departe de-a împărtași plăcuta sârbare ceasurilor acestea, mistuindu-se de lumina zilei,

se deșteaptă mai oboșiți de muștrătoare visuri, decum lucrătorul cîmpului la înturnare către lăcuința sa cea simplă ca virtutea, unde o dreaptă hrană îl așteaptă aburînd...

O, înalta mea și darnică maică! O fire, izvor nesăcat de milă! Pin' și tăcerea ta vorbește cucernicelor mele simțiri. Nu te voi defăima de-a valma cu nemulțumitorii robi ai pulberii, numindu-te singurătate. Cînd mă prigonesc pentru că nu le samăn, spre tine năzuiesc ca să mă mîngîi. Tu-mi împarți și-mi alini durerile, tu-mi ascuți cu luare-aminte suspinurile. Prea slab ca să te pot cuprinde, te iubesc cunoscîndu-ți îndurarea. Te voi slăvi pînă mă voi întoarce în sînul tău.

BOUL ȘI PORCUL

Văzînd boul, un porc gras
Îi zisă cu jalnic glas :
„Piste noroc ai dat mare,
Ai în toate-ndestulare
Și nimică nu lucrezi,
Tot în glod te desfătezi,
Iar eu, bou,-s blăstemat
A fi și ție argat.
Pe boieri încai n-am ciudă,
Chiar și el de nu pre-asudă.“

„Ie sama, răspunsă porcul, și la a mea dreptate,
Să mă cred ca mulți din nobili, căci am ale lor toate.
Vreu mie să-mi meargă bine, de alții nu mă-ngrijesc,
De patrie nu-mi pre pasă, vecinii mei nu-i iubesc ;
Nu sînt pămîntean ca tine, nici ca cîinii, credincios,
Numai la puști a dat firea un instinct mai priincios.
Mă trag dintr-un vier sălbatec care lumea îngrozi
Și eroii din vechime asupra lui răzvrăți.
(Nu-mi defăima slăbăciune, ci în spiță scormolește
Vrednicie, care multor din noi, nemeșii, lipsește.)
Mai vezi că urăsc și lucru, pare că am de el frică,
Nu numai din trîndăvie, nici mă pricep la nimică.
Din a altor ostenele ca dînșii mă folosesc,
Ș-în sfîrșit, străini cuvinte știu derost să le bîrfesc“

BURATICUL ȘI GAIȚA

Un buratic în ferești ținut,
Precum obștește-i cunoscut,
Într-o zi se cobora
Să vestească vreme rea.
Astă știre la boieri adusă supărare,
C-avea să iasă la premlare
(Treaba lor cea mai mare).
Atunci gaița din cușcă se-ntoarsă supărată
Vecinului zicînd :
N-ai auzit din vechi prorocii ce-au pătit
Și cîți au vorbit dreptul, cu ce li s-au plătit ?
Ce tot arăți adivărul
De se supără boierul ?
Fă ca mine
Și-i duce-o bine.
La tot ce vrea zic dar,
Cuvînt n-aude amar.
I-am cunoscut firea,
Mi-i drag cît mi-i stăpîn
Și prin măgulire
De nas îl țin.

CLOPOTUL

Un călător auzind
Clopotul răsunînd
Se oprește ;
Și după ce-n mii de feliuri sunetu-i tălmăcește,
Mai bine-i vinea
A-l potrivi cum dorea :
Că va merge-n plin
Și timp v-avea sînin.
Din acestea însă, parcă era vrăjit,
Nimic nu s-a-mplinit.
Și după truzi pierdute, zadarnic se căi
Ca cine de părerea-i s-ar tot povățui.
Cei mari giure răsplată,
Ș-o tot lasă pe-altă dată.
Altul să mijlocească îți dă nădejdi prea bune,
Și uită cum le spune.
Cochetile încă giură că din suflet ne iubesc
Tocmai cînd ne viclenesc.
Doctorii vorbesc de sănătate
Sfîrșitul nostru grăbind.
Giudecătorii făgăduiesc dreptate
Ș-apoi se-ntîmplă de-o vînd.
Limba multor se lovește în fățarnică-ngăimare
Cu a clopotului sunare,
Ce mii de-nțelesuri are.

Cu drept am putea zice că-mpotrivesc chiar firea,
Căci cuvîntul le slujaște a îmbrobodi gîndirea.
Sărmana făgăduință de scăpare chip agiunsă
Și încrederea nu-i alta decum amăgire-ascunsă.
Stau, de vreme că subiectul mă cam luă-nainte,
Chiar de-aș mai găsi cuvinte.

CĂLUȘUL

Un cărăuș, spre sară, prin ulița cea mare
Trecînd cu roți neunse, ce scîrțîia prea tare,
De prin ogrăzi toți cinii de-a valma îi stîrni
De se pornir-în urlet tot Ieșu-a îngrozi.
Iar un român din casă-i ieșînd puțin afară
Să vadă ce-i pricina de-așa cumplită gară,
Cu repegiune-aduse o mină de untură
Prin care porni mersul l-a omului trăsură,
Curmînd vuietul mare
Ș-a cînilor lătrare.

Cîți oameni sînt la noi,
Și din acei de soi,
Ce fac gură cam mare
Pîn' capătă unsoare,
Pîn' ce-i împaci cu titluri, ranguri nemeritate,
Sau cu gulere-nfirate,
Pîn' ce le pui căluși
Cu vro mănoasă slujbă pe care-așa o poartă,
Încît ades îmi vine să blastem strîmba soartă
Ce-i scapă de cătuși.

PRICAZUL

Un țăran de pe la noi
Era stăpîn pe-un cîrd de oi
Cu care întîmpina nevoile din casă
Și-n curgere de cîțiva ani prin muncă le-adunasă
(Cam greu pot face stare cu cinste cîți muncesc,
Și știi asta desigur că-i prea adevărat,
Mulți însă rămîn totuși precum au apucat,
Și ca s-omoare vremea în fabule cetesc).
Altul, cum s-îmbogățește,
Ușor s-înrautățește.
Fruntașul să lenise, de nimic lipsă avînd,
Răle începură a-i veni în gînd
Și l-a vecinului hrană prea lacom privea,
Ca și cînd nimic n-avea.
Încît ieșînd cu sămeție
Odată de la beție,
Văzu un pribeag cîrlan
A unui cunoscut țăran,
Și ispita îl cuprinse
De-l prinse :
Pe urmă
Îl puse în turmă
Și poronci să-l tundă,
Doar nime-l va prepune și fapta-i să se-ascundă.
Păgubașul nostru însă trecînd din întîmplare
Și pe la cîrdul mare
Unde păștea cîrlanul cel tuns și schimosit
Și parcă înadins de turmă cam ferit,

Tocmai l-astă osăbire
I să țintă ochirea
Și mai mergînd puțin
Îl cunosc pe sămn

(Cum că era spre toamnă a lămuri am uitat,
Și cine-atunci oi tunde va fi om însămnat).

Iar că sārmanul se despăgubi
Și că vorba mult se lăți,

De prisos e foarte a vă mai povesti.
Mai rău însă ce este că din sate depărtate
Vinea mereu românii după vite, oi furate,
Să iee ca din oală

Din cîrdul peste care mai bine da vro boală.
Astfel, în curîndă vreme, care încotro luase
Ș-a omului sudoare, și în sfîrșit rămase
Mai rău decum nainte sărac cînd se găsea,
Fiindcă toți cu dreptul țilhar îl dovedea,

Și giudecată nu mai avea.

Ș-in cele multe scrise, și-in starea de bogat,
Nu mă opresc că parte nu-i lucru mestecat,

Ba încă-i de-amintit

Că de s-au prilegit,

Străin lucru s-amesteci cu a tău, măcar drept haz,

Îți faci, cum zice vorba, de-a pururea *pricaz*,

Precum îi de însemnat

Că cine-au greșit o dată,

Pururea-i cel vinovat.

HORA UNIREI

Moldoveni, munteni, pe lume
Fiți români c-un singur nume,
Sora cea mare vă cheamă,
C-am avut cu toți o mamă.

Ștefan și Mihai cel Mare,
Părinții cei cu-nfocare,
Au dorit să ne-ntrunească,
Puterea să ne sporească.

Ca să fie împlinită
Dorința lor cea slăvită,
Piară vrajba cea străină,
Piară dracul de lumină.

Piară cei ce au dorință
Și pun pe vrăjmași silință
Să dezbine, să slăbească
Sămînția românească.

Ei defaimă dar Unirea
Căci ne-ar da puteri, mărirea
Ce-am avut odinioară
Și de asta s-înfoară.

D-acum nu fie hotare
Ca în zilele amare,
Că sintem uniți din fire
Ș-am fost slabi prin despărțire.

Voinicel cu cușmă lungă
Din a Siretului luncă,
Peste Olt cîntînd vei merge
Ș-o mireasă-ți vei alege.

Pandure, chitaci din fire,
Ia-ți arcul cel de iubire,
Piste Milcov să zbori iute
Ca s-ajungi la Vrancea-n munte,

Ș-ii vina o căprioară
Cu gurița rumioară,
Cu statul de porumbiță
Și mărele prin cosiță.

Iar ție, nalte stăpîne,
Ce-i uni vițe române
Și le-i meni zile bune
Dup-atîtea greli furtune,

Ț-om cînta sub cer și stele
Căci, sub bolte și candelă,
Un popor ce mulțumește
Îndestul loc nu găsește.

Să jucăm hora română
Că, țiindu-ne de mină,
Nime n-a fi cap sau coadă :
De frăție-om da dovadă.

PLUTARHUL MOLDOVEI

Am hotărît să alcătuim un Plutarh a Moldovii, care va cuprinde toți oamenii însemnați ce au dat dovezi de patriotism slujind cu credință strălucită ocîrmuire a Părintelui Patriei, Mihai.

Rugăm dară pe toți care ar avea notiții biografice, acturi și documente doveditoare de vrednicia și patriotismul celor mai însemnați oameni, să binevoiască a ni le împărtăși spre întrebuițare. Binevenit ne va fi mai ales tot ce am putea afla despre viața publică și faptele a acelor bărbați, care și astăzi încă aduc Patriei ce mai mare și gre jărtfă, adecă jărtfa cinstei și cugetului lor, și au curajul de a mai ține agonizanda ocîrmuire, precum ține funia pe spînzuratul.

Aice facem începutul cu d-lui marele vornic Iordachi Bălșucă, stîlpul țării, căruia îi dăm protia întru ceilalți și pe care îl slăvim în versuri, fiind d-lui însuși poet.

MARELE VORNIC IORDACHI BĂLȘUCĂ (1)

În petrecerea slăvită ce-ai avut peste hotar,
 Unde-ai fost spre cercetare ce s-aude de Tilhar,
 Ce zic oamenii de fapta cu care el au împlut
 Păharul durerii noastre și osînda ș-au făcut,
 Te-au ocărit toți deavalma și scuișind te-au șuiemat,
 Ț-au defăimat bătrîneța, șlicu-ți ca mingi au zburat!
 A-ți mai scoate fața-n lume mă mier cum te sumețâști,
 Om ce te-ngîmfezi în visuri și cu minciuni te hrănești,
 Năuc care prin birfele ai un cuvert la palat,
 Netrebnic în adunare și somnoros deputat,
 Îți proslăvești bătrîneța în casele lui Coroi,)
 Ce te ține de pomană în rîndul altor ciocoi.
 Știm c-ai îmbrîncat la curte ca să scoți o spătărie
 Butoaiei care prin vraje crezi că-ți aduce domnie ;
 Din batjocura-nsămnată ai tras folos negreșit,
 Dind dovadă cătră vodă că pentru el te-ai jârftit.
 Și el care-naintează ori pe rău, ori pe nerod,
 Ț-au hărăzit și nișanul ce nu te scoate din glod,
 Răsplătindu-ți lingușirea ș-osăbita ghidușie
 Cu pensia ce răpește din văduvască cutie.
 Chiar dăunăz, Ț-ad' aminte, cînd cu obștea ticăloasă,
 Alcătuită cu biciul din drojdia unor clase,
 La consulat te dusesăși făr' alt merit însămnat
 Decît că vistul odată cu Kiseleff ai jucat,
 Pe lîngă care cu rîvnă arătai lui Duhamel
 Că Mihai este un înger, că altul n-a fost ca el.
 Să ne fi vădit că dreptul cu armele să învinge,
 Și că brațele întinse cu frînghii trebui a strînge.

Slavă dar urmării voastre, frați a dragei Bucovine,
 Ce-ați plinit dorința noastră, priimind cum să cuvine
 Pre ghiujul puțin la minte ce-i zic vornicul Bălșucă,
 Ca să nu mai îndrăznească cătră voi să se mai ducă !

Mai crezut-ați vreodată că românii militari
 Pe furiș da năvală ca niște mișai tilhari,
 Și pe frații ce spre bine din durere au strigat,
 Și-n încrederea frăției pentru patrie-au lucrat,
 Ascultînd poroncii crude să margă să-i schingiuiască,
 Și cu românescul sînge biruința să-și stropească !
 Aducă-și bine-aminte că strămoșii prin unire,
 Ce făcea a lor tărie, da vrăjmașilor peire.
 Audă gemerea noastră de isprava ce-au făcut,
 Ce-n istoria Moldovii altă pildă n-au avut,
 Și spele-n plîns de căință vinuirea lor cea mare,
 Rugînd oamenii și ceriul pentr-o grabnică iertare.
 Giure cu toți într-un cuget că calăii-s vinovați,
 Și că la acea cruzime de beții au fost mînați !
 Mai crezut-ați că sînt oameni care dup-așa-ntimplare
 Să ureză încă fapta familiei domnitore ?
 Unul da vinovație acelor ce bini-au dorit,
 Unul giura cătră vodă c-a iscăli fu silit.
 Milul alerga prin țară pe cei scăpați să prindă
 Și dreptățile cerute din poroncă să le vindă,
 Cavaler Milu ⁽³⁾ pe care în țara de gios îl slăvesc
 Răzășii goliți de dînsul, ce cîntînd îl pomenesc ¹ :
 Tristiana cea bogată
 Au mîncat-o Milo toată.
 Să-l trăznească Dumnezeu
 C-au luat și ogorul meu.

¹ O moșie răzășească ce avu nenorocirea a fi în proșes cu un favorit a curții, Milu (n.a.).

Nici plecare, nici putință n-avem pe toți a descri,
 În osăbi atîtea fapte cine poate lămuri !
 Pînă ieri acest' avusă a poliții cîrmuire,
 Nalt și prost, cum zice vorba, înrăutățit din fire,
 La Bacău mersă cu arme vrednicia să învingă
 Și a patriei-nfocare cu tulumbele să stingă. ⁽⁴⁾
 Deunăzi te alungasă a poporului urgie
 Și te-ntorsăși iar, sărmane, cînd a domnului cruzie
 Pe frații tăi ce cerusă abuzul să înceteze
 Au găsit că să cuvine să-i arunce în obeze.
 Dar Mihai cu-acei nu uită că al obștii strigare
 Este-a ceriului voință și că va fi răzbunare.
 Afle dar că închisoarea a sfărma fier a-nvățat,
 Și glasul ce cere dreptul prin arme nu s-a curmat.
 Bucură-te, Toderiță, roș la păr chiar ca Mihai,
 În bici îți stă bărbăția, în clevetire și-n cai
 Ce-a pocni grozav din puhă pe la poști ai învățat
 Și te-ai pornit cu bandiții să împui un deputat.
 Ești de jălit că juneta-ți pentru Mihai ei jărtvit
 Și c-a ta viitorime pentr-un veac ai nimicîit.
 Ce folosinț-ai din rîvna ce-ai adus domnului tău,
 Decît peticul cel roșu și porecla de calău !

Cît de rău agiunse vremea cînd și tu ceva-nsemnezi
 Făr-a meritului umbră, și știi numai pe cît vezi !
 Sub a Zmăului ⁽⁵⁾ poreclă te cunoaște o mulțime,
 Ca zmeii cu-ariپی din basme ce prin a lor agerime
 Făcea lumea să-i slăvească și de ei să să cam teamă,
 Rădicînd cu o suflare oameni mici fără samă.
 Astfel prin frumoasa-ți soartă ne dai prea vie dovadă
 C-ai prefăcut în saloane a trăsorii strîmtă coadă ¹.
 De la Stînca rosătească de ursit-ai fost chemat
 Să înfățosezi obștimea în a Rosii consulat.
 Povodnicul lui Bălșucă, nu ești vinovat ca el,
 Căci neștiind franțuzește, tot urai pe Duhamel.
 Dacă ridem de-acea scenă nime poate să ne-mpute,
 Nici Mihai care vroiește tot cu număr să s-agiute,
 Mihai care-nchiriesă fracurile de pe la nemți,
 Ca să-mbrace mulți netrebnci ce-i întîlnisă cu stremți,
 El care n-avu rușine pe un Ghiț' a boieri
 Pentru curaju-i cel mare în public de a minți
 Zicînd că „băieții Shoalii sînt a țării tinerime
 Și că-n Zmăul și Bălșucă giură-ntreaga româtime“.
 Mihai care preferează sau proștii ce n-au voință,
 Sau răii care slujindu-l cată ș-a lor folosință ;
 Sub lumina ce-el răvarsă ca ciupercile răsar
 Din gunoiul mîrșăviei oamenii ce-au cîte-un dar !

¹ Au slujit la Roznovanul, proprietarul moșii „Stînca“ (n.a.).

Nu putem destul rezice că răul sau vreun prost
 Lingă domn poate să steie, poate avea orice post.
 Cîți nu au măcar poreclă și sub dînsul îi vezi mari
 Să prefac în hoți puternici din mărunțai potlogari !
 Auzit-ați pin-acuma Mihăiță Mihalachi, ⁽⁶⁾
 Pe omul de stat să gioace cu Alecu Iacovachi !
 Cel întii e gîngav foarte, mai ales cam după masă,
 Al doilea o păpușă care cum o pui să lasă.
 Departe de glasul public a purta vreo siială
 Altă stare n-au văzutu, decît o chivernisală.
 Spre răsplata lor de slujba Mihai le dă țara-n mină,
 Precum ai da unui cîne hămisit drumul în stîină.

Mai vine ș-un Lascarachi (7), frunțașul de nătărași,
 Firește acum ministru în curtea cea de mișai
 A căruia viață întriagă este de bani răfuială
 Și care în tinereță n-avur-altă chieltuială
 Decum să împopoțază cu droșcă și caifet
 A unui vatav fimee răsplătindu-l cu decret,
 Prin altă nedind dovadă că este civilizat
 Decît că în văduvia-i, cînd cu negru îmbrăcat,
 La Copou și oriunde făcea alai ziua mare
 Trăsurii ce o dădusă desfrinatii țiiitoare.
 Giudecați cum e visternic, cum este om însămnat
 Și dacă averea-i multă îl poate face magnat.
 Reglementul că-l cunoaște, nime să mai îndoiește,
 Alegerea cea trecută și slujba o dovedește.
 Nime calcă-n a lui casă unde șade părăsit,
 Ca zaraful pe-a sa ladă cu sufletul împietrit.

D. POST. PETRACHE ASACHI (8)

Mai întii binevoiește a nu prea fi supărat,
 C-auzind de-a ta smerire după alții te-am lăsat,
 Dar rămii tot în protie între răii curtizani,
 Mai isteț fiind la rale și mai slăvitor de bani.
 Cunoaștem că n-ai mîndrie, nu doar înțelept c-ai fi,
 Ce pentru că omul trufaș n-are cum să folosi.
 Ca să poți sprăvăli pe-altul trebui să te îngiosești
 Și spre-a face mirșăvia nu poți făr' să te tirăști.
 În plecăciuni să încheie toată a ta datorie
 Cînd vroiești mai bine-a vinde, arăți mai multă frăție,
 Ca să ne pătrunzi nevoia blînde sînt vorbele tale,
 Cînd rizi nu simți bucuria și plînsu-ți e fără jale.
 A domneștii curți de astăzi cea mai de-aproape mașină
 Ce la rale-o înlesnește și folosului să-nchină,
 Din pruncia ta cea crudă a minți ai învățat,
 Plimbînd prin mini tabachera ce pentru piri ai luat.
 Strănuți ca să dai dovadă că aceea ce zici este drept
 Ș-în locul inimii tale porți o cordică pe piept.

Cu vestita-ți prietenie ai sărăcit multe casă,
 Blăstemurile te-mpresoară, dar Mihai tot nu te lasă.
 Tu ești prea vicleanul sfetnic a negrilor sale fapte
 Și lucinda putrejune în a palatului noapte.
 Precum în lipsa luminii este-un vierme ce lucește
 Astfel ș-a ta agerime între răi te osăbește.
 Întrebuințezi palatul ca un loc sigur de pîndă
 De unde poți face răul fără frică de osîndă,
 De unde prin altă mină poți săvîrși strîmbătate,
 Îmbrăcînd c-obrazul formii niște nelegi încurcate.

Vai de cela care-ncape în răpitoarele-ți gheare,
Vai de cine-n a ta vorbă pune temei de crezare.
Și pe Dumnezeuul nostru crezi a pune-n amăgire
Prin rugile-ți nesfirșite și prin văzuta-ți postire !
Porți în sinu-ți lemne sfinte și-n icoanele ce ai
Mărginești a ta credință dar de sufletul tău, vai !
În abuzurile curții și-n domneștile păcate
Totdeauna ai necinstea lucrătoare-a face parte.
Ca să arăți umilință te îmbraci cu haine rele,
Ca lupul ce-ar vra s-ascundă a lui dinți sub altă piele,
Blînd ca motanul ce trage a lui unghii sîngeroase,
Îți tănuiești răutatea cu ziceri politicoase.
Iei virtuțile-n chirie ca să ne înșăli mai bine
Și vorbești ades de cinste ca factor de mărfi străine.
Spionlicul, viclenia și sfaturile ce le dai
Fac din tine stîlpul putred cu care ții pe Mihai,
Îi ții domnia cu răle, cu nelegi și cu păcat,
Cum ține funia-ntinsă stîrful celui spînzurat !

Ce răsluiri de pămînturi, cite-nvoieli silnicite,
Cîte hotărîri prea strîmbe prin tine înriurite,
Cîte acturi îngăimate cu-ndoielnice-nțălesuri,
Cîte patimi personale din cari-au rodit proțesuri,
Și cite mii alte fapte cu isprăvi crude ș-amare,
S-au săvirșit prin a tale calități, lui Mihai rare !
Jărtvești tot ce-ți cade-n mîna ca să-ndatorești pe domn,
În sudoare păcătoasă fără odihnă și somn,
Și pentru trebi de-așa fire ca din pungă să nu scoată.
El îți hărăzește dreptul spre mulțămire și plată,
O dreptate zic prea sfîntă cu care s-ar cuveni
Slujbele și vrednicia supușilor a cinsti.
Ai și posturi îndămînă cînd îi faci treabă mai mare
Și nime nu ți le smulge decît prin numărătoare.
Cîteva decreturi albe îți dă pentr-o viclenie,
Ce le-mparți pe la ahotnici vînzînd cum poți boierie.
Tu șideai lîngă alt Sturză pîn' l-a lui Mihai-ntronare,
Ca să afli ce lucriază și să-l poți vinde mai tare.
Din faptele cele multe cu care ți-ai tras favor,
Acelui ce din păcate mai este-încă domnitor,
Nu uităm că nu-i smomire de nevastă sau de fată
La care nu fuseși singur unealta cea vinovată !

La venirea unui Ruckmann ce ș-au prihănit chemarea,
Luînd mulți bani de la vodă ca să-i copere urmarea,
Cine-au întors lui Meleti⁽⁹⁾ mita cea însămnată,
Decît tu, viclene sftetic, cu mîna-ți cea pîngărată ?
Cine-au alergat prin țară să-ngîne, s-ademenească
Pe boieri cu nevoi multe, pentru-alegeri să-i gătească ?
Îndemnînd a porni unii vrun nelegiuit proțes,
Și măgulînd în oricare a lor partnic interes ?
Cini-au luat bani pe ranguri, și pentru trebi s-au tocmit,
Crezînd apoi c-are dritul a-i mînca neosîndit ?
Pe cine la Cantacuzin îl năvălir-o grea soartă
Pentru-o uneltire mare ce-o făptuisă pe hartă ?

În domneștile comisii te-ai ales cumplit hotarnic,
Nime în împleticire n-are numele tău falnic ;
Cu vâpseli, linii frumoase înscrisurile îți ornezi,
Și cu flori împestrițate hărțile-ți încununezi,
Coțcăria ta prin care multe-averi ai-mpuținat !
Urmele-ți sînt însămnate cu dărmări și cu ruine,
În viața ta să adună numai defăimate vine,
De pricini așa urîte nime altul nu s-apucă,
Pe movili la flămînzi puse, buruienele s-usucă.
Sub stîlpii tăi de hotară toți doresc să priivească
Înfundat-a ta ființă, ca răul să contenească !
Ce folos ai de la duhu-ți și știința toată-i nulă
Cînd ea numai îți slujește ca să te facă de hulă,
Cînd ea numai te agiută din abuzuri să-ți scoți pîne
Și s-adiveresti proverbul „brînză în burduf de ciine“.
Așteptăm numai cucoșul mîntuirea să vestească,
Pe Mihai cine atunce va putea să ocrotească ?
Simțînd numai c-o să cadă prin faptele-i vinovate,
Petrule, atunci desigur te vei lepăda-ntr-o noapte.
Binișor ți-au fost sub dînsul, dar cînd odat' te-or călca,
Și va cere fiecare cît ți-au plăcut a-l prăda ;
Ca lupul acel din basne alungat de-o dreaptă gară,
Nu-i afla loc a te-ascunde în întreaga noastră țară !
Oare nu-i veni a crede că ești vrun om însămnat,
Dacă vezi că te descriem scurt, însă adevărat.
Ne slujim aici cu toții de vestita ta persoană
Ca să rîdicăm românii să iee pe răi la goană.

Ca să jălim starea noastră privim treapta ce-ocupezi,
Pentru-aceasta te descriem, poți bine să te-ngîmfezi.
Vei mai ști dar ce nu alta, ci cătăm prin chipul tău,
A înfătoșa cu groază guvernul cit ni-i de rău.
Și de vreme că tu singur n-ai cuget, ba nici rușine,
A întrece pe oricare făcînd rău și vorbind bine,
Ce datorie ne-ndeamnă a nu-ți da faptele-n lume,
Căci spre-a fi vițul de ură destul să-i dăm al tău nume !

VIII

MIHAI

Pe tine spre a descrie în versuri cine mai poate,
Carele săvîrșești răul prin uneltele-arătate !
Mai sînt și alte persoane ce delung te-au slugărit,
Dar fiindcă ne-au dat mîna și acum s-au pocăit,
Îi primim cu mulțămire și le giurăm amnistie,
Căci căința-i lăudată, fie oricît de tîrzie !
Cîți articoli prin gazete în limbele ce cetești,
De mulți ani vuiesc asupra-ți și tot te lasă cum ești !
Cîte scrieri pînă astăzi ți-au venit ș-au să-ți mai vie,
Ce-anume a tale fapte au descris și vor descrie.
În zădar cătăm prin sfaturi și de cuget deșteptare
Să te-aducem la căință, să privim vro îndreptare.
Răii cu inimi tîmpite nu s-abat din a lor cale,
Dovadă ai dat destulă în cursul zilelor tale.
Pentru-aceasta te încungiuri de oameni ce găsesc bună
Domnia-ți ce prin abuzuri blăstem și aur adună,
Care nimicind simțirea ce-ai ave spre îndreptare,
Prin veninul lingușirii îți sporesc răua plecare
Și te feresc di adivărul, doar s-or putea folosi,
Ca fûrii ce vrînd să prade de lumină s-ar dosi.

Ca în vremea-ți niciodată răcea nordului suflare
N-avură în țara noastră influență surpătoare ;
În a cincele articol chiar din tractat ce vorbește
Despre țările aceste, anume să pomeneste
Că în treaba dinlăuntru neatîrnate vor fi,
Și că curțele-amîndouă în amestec n-or veni.
Care este dar pricina de privim în consulat
O putere ș-un amestec ce nu-i dată prin tractat ?

Di ce te-ai siit a face reclamata îndreptare
Și lăsînd aşăzămîntul ai zis că n-ai dizlegare ?
Cum ai cutezat osîndei pe atîți-a hotări,
Fără măcar la o formă de sentenție-a gîndi ?
Tot moldovanul gîcește că pe-atîț aștepți favor
Pe cît vei sluji străinii, cît vei fi mai vînzător !
Căci protecția ce pe țară după tractaturi privește,
În prețul vînzării tale abuzurile-ți ocrotește.
Și chemarea ta-n domnie nu-i după aşăzăminte,
Pentru că, ales de nime pe cît putem ținea minte,
Ni-ai fost impus, și pe urmă ai cătat s-aduni hirtii,
Să dovedești că de țară îmbrătoșat o să fii !

Cunoaștem chipul cu care ai luat Bălșasc-avere,
Și prin prorocia morții ai dat dieții putere,
Apoi croind drumul mare prin moșii ce ai răpit,
Oare pentru a cui bine orînzele ți-ai sporit ?
Cît blestem ai de la țară pentru prea greli havalele,
Ce-ți tot cară fără plată neplătite cherețele !
Cîte prăzi sub masca formii, făcute fără sîială,
Și chiar a ta lăcuiță-i pe-a Moldovei cheltuială.
Cine vrerii ți s-opune îi deschizi cîte-o pricină,
Adunarea cea obștească s-au prefăcut în mașină
Ce-n loc nevoile țării cu priinț' a-nfătoșa,
Lucrează curat și numai pre tine a îndopa.
Am arătat mai sus chipul cum s-au ales deputați,
Cum ai pornit prin ținuturi ai tăi vrednici amploiați,
Unul cu puteri de arme meritul mersă să-nvingă,
Altul la Bacău cu pompe patriotismul să stingă,
Arătînd domnești pitacuri drept mămîie fioroasă,
Sau ca biletele poștii fără din mîni să le lasă.
Pe-aiure hasnaua-ntreagă pentru voturi s-au vărsat,
Și cu-a rangurilor ploaie ți-au rodit un deputat.
Așa-ți înjghebi adunarea în care ades figurează
Cînd un netrebnic ca Pascu, ce bîiguind dormitează,
De la mese ca din praznic iesă pururea-ncărcat,
Și care-i uimit din fire ca cum ar fi fărmeecat.
Cînd un proroc ca Bălșucă ce cu Sava¹ să sfădea

¹ Alt proroc parazit (n.a.).

De la domnia visată ce-amîndoi o pretindea,
Ce prevăzînd înainte nu putea firea-și afla,
Pe la spate-n Bucovina cîte i s-ar întîmpla,
Cînd un viclian ce să giură c-apucar' a-ți da cuvînt
Credincios a fi cîrmuirii ; așa nimic n-are sfînt.
În niște barbați c-aceștia afla-vom neatîrnare,
Putea-vor poftelor tale să facă vro înfrinare ?
Slugărîndu-te-n unire îți tot dau neosîndit,
Spre adîncă mulțămire a țării vreun venit.
Și precum ți-au țedat dritul divaniștii să numești,
Pot să-ți dee și acela deputați să nimicești.

Cui porți vro îndatorire faci să să chivernisască,
Îi dai mijloace-nlesnite obștia să jăfuiască.
Ca să ții în atîrnare pre toți cei de cari ai frică,
Te ații l-a lor proșesuri ca hoțul la vro potică.
Cînstirea și rangul care reglementul învoiește
A fi dat spre răsplătire bărbatului ce slujește,
Tu le-mparți cu cutezare la toat-a ta slugărie,
S-au ajuns a fi răsplată pentru orice mîrșăvie.
În leafa slugilor tale merg și cîteva decreturi,
Ș-a tăi posesori adună spătării pentru-acareturi.
Spre a ta însă pedeapsă prin sistemul arătat,
A-ți purta recunoștință pre nime ai îndemnat ;
Pe nime n-anini cu plata pentr-o slujbă vinovată,
Nici a rangurilor slavă pre nime nu mai îmbată.
Toată cînstirea sub tine în dezgust au fost să vie,
Căci s-au dat dup-orice alta decum după vrednicie.
Prin tine să stric românii în țara nenorocită,
Unde merit nu să-ntreabă și nedreptu-l iei cu mită.
Cînd cîrmuirea plătește a sale-n parte interesuri,
Cu boierii cu ofisuri cu cîștiguri de proșesuri,
Ce-nsuflețire rămîne omului ce uitat zace,
Neputînd făptui bine, cu cînstea n-are a face,
Mai ales cînd la noi cînstea aduce tot păgubiri,
Dă guvernului prepusuri și nouă tot prigonitori.

Multe agere răzmîriți, multă urită turcime,
Cîți rusnaci ce să-nădise și cîta jenicerime,
Veniamin⁽¹⁰⁾ îi petrecură, mai sigur, mai lineștit,
Decît singura-ți domnie ce pe toți ne-au asuprit.

L-a tale vini necurmăte neputînd martur să fie,
Veniamin răposatul s-au tras într-o săhăstrie,
Ș-au preferat pustnicia în carele în curînd,
Însoțit de-a noastră cinste aflară a său mormînt.
Iară tu de îngrijire mai pripit să să pornească,
Dacă-l vor opri creștinii ai poroncit să-i lovască.
Nici Meletî pentru scaun, chiar dreptate de-au avut,
Prin șicanuri mîrșăvite n-au scăpat făr-a fi zmult,
Mitropolitul Meletie ce-n catastrofa de față,
Adivărului apostol, cum și legea îl învață,
Prin puternica sa pildă și pre noi au însuflat,
Să oprim cu bărbăție rălele ce ne-a-mpilat ;
Și c-o sfîntă cuvîntare ne-au adunat într-o turmă,
Prin a căria-ntrunire slava ta, Mihai, să curmă.
Ucenicul lui Iacob chemarea bine își plinește,
Ș-infruntînd patimi giosite, celui de sus îi slujește.
Vom pomeni totdeauna cuvîntul ce l-au rostit
Și-n puterea Evanghelii pre tine cum ti-au lovit.
Nu vom uita curăția cu care au declarat
Că *Albina* despre dînsul minciuni mari au publicat.
Și Ambrozie cel Mare, odată cu un cuvînt,
Oprir-a întra Teodosie în lăcașul acel sfînt !

Averea-ți cea colosală și noroc nu-ți poate face,
Aurul ce te agiută făr-a cugetului pace,
Cînd palatul tău acuma au agiuns a fi-nchisoare
În care-ți ascunzi cu frică vinovăția cea mare ?
Și în loc să afli-odihna în niște fapte dorite,
Rău te odihnești, sărmane, pe baioneti-ascuțite !
Prin mijloacele virtuții n-ai rîvnit a te-nălța,
Și-avutul cel mai de samă în inimi a-ntemeia.
Privești dar în toți românii ațîția prigonitori,
Căci în loc de-a lor iubire ai adunat săci comori ¹.

Chiar acum dup-acea tristă și crîncenă întîmplare,
În triumful tău cel apreg arătînd mult-îngîmfare,
Îți părăsiși vizunia ce în palat o aveai,
Și pe uliți pustiate cu zîmbet te proslăveai,

¹ Chiar răposatul Grigoraș Sturza, incredîntîndu-să că fiul său Mihai umblă după domnie, au căinat Moldova în ființa multor boieri (n.a.).

Avînd tainița de răle, buzunariul tău ticsit,
De demisii motivate, ce pe-atunci te-au năvălit,
Căci tot patriotul vrednic, de dureri adînc pătruns,
Lepădară cite unul slujbele cari-au agiuns
A fi cu despreț privitye, sub ticăloasa domnie
Ce răspunde la dreptate cu arme și cu cruzie
Și ce-au adus în plinire cererea reglementară
Cu lovituri și aresturi, cu surgunie din țară,
Încit au agiuns Moldova în așa ciudată stare
Undi-osîndelee fac cinste și rangurile defăimare !
Dar mai slujesc rămași oameni ce-ai tras cu făgăduiele
Sau i-ai înfricat pe urmă cu amerințări prea grele,
Sau din cei ce jărtvesc totul vro slujbă s-agonisască,
Interesul lor în parte pe-altul nime să slujască,
Sau din care nici visasă posturi mari a ocupa
Și cu-a decretelor farmec tîmplărele le uita.
Simt mic-însă mîngîiere că nici cei ce s-au țitat
Sprijinesc în curăție guvernul cel clătînat,
Guvernul care-n Moldova o grea boală răspîndește,
Ce din cite scurt sînt zise, prea destul să dovedește.
Mai simt însă mîngîiere auzînd că te-ai măscat,
Tu care cu fățarie pururi ai fost îmbrăcat,
Și din Ieși ca să-i împrăștii stîrnești holeră și boală,
Sau socoți obraz a-ți face, inchipuînd vro răscoală,
Sau dai poroncă *Albinei* minciuni mari a tipări :
Cînd nu mai poți da-ngrozire, vrei măcar a amăgi.

Dumnezeu care privește cu-ndurare și priință,
Va cunoaște că-i destulă a patriei suferință,
Că toate-a noastre păcate le-am spăsit noi prin Mihai
Și că, mucenici prin tine, ne-ai pregătît pentru rai.
Al tău rai însă-i domnia în care nu ne-ai cruțat,
Ț-ai împlinit toată pofta, cu aur te-ai îndopat.
Dar încai în bătrîneță încep zilele-ți amare,
Te petrec multe blăstemuri cu a norodului gară.
În loc fiii să te-ajute cu ce zic c-au învățat,
Prin a lor ticăloșie la mai rău te-au invitat.
Mai ales Grigori, care prin cununie-i vestit ⁽¹¹⁾,
Ce pe frații săi de sînge pîn'la sînge-au schingiuit
Ș-au venit ca să adune iar blăstăm și iar avere,
Îngîmfat că pe legații să maltrat' avea putere.

Unul, cum s-au zis odată, cade ziua mare-n gropi,
Celalalt cu-a lui posesii dezbracă bine pe popi.
Vezi dar, Mihai, pentru cine Mōldova ai dezbrăcat,
Pe lîng-a ta pomenire, vezi urmașii ce-ai lăsat !

Mult doresc c-acești-abuzuri să piară pîn-în sfîrșit,
Să văd pe Mihai vrăjmașul cu defaimă oborît,
Să văd curtizanii di-astăzi, cei înaintiți prin vine,
A să-nfunda prin pustiuri rușinîndu-să de sine,
Meritul ce să călcasă să-l văd prețuit o dată,
Dreptatea cu precupie să n-aud a mai fi dată,
Rangurile să nu s-arunce pentru glasuri, pentru bani,
Soarta țării să nu-ătirne de-a lui mîrșavi curtizani.
Le doresc atunci aceste chiar pe prețul vieții mele,
Doresc viitor ferice, doresc după valuri grele
O prea dulce alinare, un cer vesel și sînin,
Înfrățirea românească dup-al nostru lung suspin.

ROMÂNIA DUPĂ TRACTAT

Indignatio fecit versum

I

Doresc, fraților, în versuri să slăvesc fapta cea mare,
A puterilor unite spre a noastră apărare ;
Știu bine că n-oi ajunge la astă a mea dorință,
Dar inima voi deschide spre adevăr cu priință
Și lacrima cea voioasă ce-am vărsat cu desfătare,
Priivînd că ne zîmbește a viitorului zare,
Se prefăcu iar în jale, căci a noastră tristă soartă
De curînd iarăși se vede de alți vrăjmași îngăimată !
Doresc dar scurt a descrie apăsătorii străini
Care își dădură mîna cu vitrigii fiii români,
Să zădărnicească scopul războiului ce-a urmat
Și să calce în picioare chiar litera din tractat !
Străinii de fac lovire, nu mă mir, că-i așteptată,
Dar rana e mai afundă cînd de frați ne este dată.
De patriotism e timpul cu toții a ne pătrunde
Iar vrajba și interesul pentru veci a se ascunde,
Că sosi timpul ferice, pentru noi mîntuitor,
Și trecutul ne deșteaptă să lucrăm la viitor.
Să ne-aducem dar aminte că n-am căzut prin unire,
Dar dezbinarea ne-aduse asupra și-nvăluire.
Poporului să-i dăm drepturi, spre apărarea comună,
Și patria de-acum să fie cătră toți o mamă bună.
Patria de-acum ne fie astrul luminos și dulce
Care lesne prin furtune și nevoinți ne conduce,
Căci de era scris în ceruri poporului român să piară,
Nu păstra a lui simțire prin învăluiri amară,
Nu hrănea a lui vigoare care-i numai comprimată,
Nu păstra și a lui țară, deși o vedem ciuntată.

Așa românul odată, cînd era neatîrnat,
 Nesocotindu-și vrăjmașii, pentru drepturi s-a luptat.
 O, voi, umbrelor române, mărețe și glorioase,
 O, voi, eroi ce pe cîmpuri ați lăsat a voastre oase,
 Deșteptați urmașii voștri din a lor tristă cădere,
 Insuflați-le curajul ce v-a dat multă putere,
 Smulgeți-i din rușinare, arătați-le-a învinge,
 Căci libertatea răsare pe pămînt numai prin sînge !

Făr' a trece multă vreme, s-adunară la Paris
 Și-încheiară tratatul ce ajunge a părea vis
 Cînd privim cum se aplică, cît de rău se tîlmăcește
 De puterea care-l calcă după ce îl iscălește ;
 Deși în el, pe-o parte, se zice foarte rostit
 Că așezămîntul țării va fi deodată păzit,
 Că pîn' la organizare se vor conserva cu toate
 Legiurile ce-există în ambele Principate,
 În care legi se prescrie că locotenența cere
 Trei membri, iară nu unul ce-ar lucra după plăcere ;
 Dar firmanul ne numește cite o singură față
 Ce-o îngînă ș-o corumpe cu-a domniei speranță.
 Acel firman mai cuprinde voința cea suverană
 Cînd tratatul mărginește Turcia de suzerană.
 Se lăsă sfatul Moldovei, spre-a nu face consacrare,
 L-a tratatului lovire prin a posturilor păstrare,
 Și mai presimțeau cu toții că dacă ar rămînea
 Cu reacția văzută, nu s-ar pute lung ținea.
 Abia dar a lor servicii au fost părăsit
 Și îndată răsărîră mulți oameni ce-au fost servit
 De unelte umilite la vrăjmași și la străini,
 Care fură totdeauna orice alta, nu români,

Care de-a lor interese pururea preocupați
 Sunt de inimizii țării cu trup, suflet animați,
 Precum s-acată de ziduri vreo plantă tîrîtoare
 Să vegeteze, căci altfel ar fi călcată-n picioare.
 Cum nu se vor teme unii de a țărîlor unire,
 De-un guvern cu rînduială și fără de părtinire,
 Cum n-or tremura dintr-înșii cînd or ști că a perit
 Intriga și lingușirea, în scurt, tot ce le-a servit.
 Firește că le-î urită rînduiala ce-ar căta
 Datorii să îplinească și foloase-a nu ierta ;
 Pentru-aceasta de Unire se tem și de-organizare,
 Căci vor peri multe-abuzuri, multe clici n-or face stare.
 Cu a lor purtare însă ce-o socotesc pre isteată,
 Ce urmează c-umilînță l-a străinilor povață,
 Ei nu văd că pîn-în fine alta nu vor căpăta
 Decît urîți a se face și a se compromita ;
 În a lor tristă orbire ei nici știu cît ne servează
 Și la cauza Unirii fără să vreaie lucrează.
 Tratatul cunoaștem bine că cere nepărtinire,
 Dar privim cum i se face vădită împotrîvire ;
 Prin tratat autonomia se așază ne-ndoit
 Și turceștile depeșe vedem iar c-au îndesit,
 Una, banca-nființată să lucreze nu o lasă,
 Nici a rîurilor plutire ce francejilor se dasă ;
 Alta, c-un cuvînt oboară foasta presei libertate
 Și guvernul cu plăcere dă ascultare la toate.
 Astfel vedem că se-ncurcă orice bine s-a lucrat
 Încît țara noastră geme și acum, după tratat.
 Nu putem destul rezice că-n loc de nepărtinire,
 Cum rostește chiar firmanul, s-a lucrat spre neunire
 Și s-au smuls iscăliture prin mijloace prea urîte
 Ce-i de prisos a descrie că sunt foarte dovedite ;
 Întocmai ca furul care ar stinge orice lumină,
 Să nu-ți lase apărare și să te prade mai bine,
 Așa cu multă fineță și la noi întîi lovîră
 Guvernul dibaci în presă și curînd apoi ieșîră
 Broșuri ce se folosîră de-a opiniei amuțire,
 Ce defăimau patrioții ca să lovească-n Unire

Înșirînd pîri mincinoase, dar plătite binișor
Cînd cu o făgăduință, cînd c-un post ș-un osișor.
Așa c-un os ce s-aruncă chiar dulăii se amuță,
Încît din învierșunare pe nime apoi nu crută.
Atunci ieși o broșură ce de finanșe vorbește,
Care multe milioane drept datorii socotește,
Fără a lua aminte că rezerva poreclită
O declarară ei singuri de rămășiță-nghițită,
Fără ca să pomenească c-a oștilor cheltuielile
Pîn-astăzi nu le plătiră, deși le știm foarte grele,
C-a trebuit să se facă cea de robi emancipare
Ce s-urcă la milioane, dar face țării onoare.
Mă oțărâsc pîn' la suflet gîndind la biete școale,
Cum reacția întinse contra lor ghearele sale,
Cît de crîncen s-oborîră cele mai înalte clase
Și se așeză sistema cea mai trist întunecoasă,
Pîn care tot viitorul a sute de juni români
Se sacrifică prea lesne spre-a complăcea la străini.
L-a Neamțului monastire asemenea se ciuntară
C-un decret clasele toate și neapărate-n țară,
Încît călugării care spre bine s-au fost treziti
Și o parte din venituri pentru școli au fost meniti,
Privind astăzi că programa cu scădere se preface,
Iar spre vechea trîndăvie și spre patimi s-or întoarce.
S-a pus vîrf acum la toate cu proiectul cel frumos
Ce se-ncearcă să ridice un monument glorios
Bărbatului ce-a sa țară de străini o ocrotea
Și pentru-a ei legi și drepturi cu vrăjmașii să bătea;
Vorbesc de Ștefan cel Mare ce dorea a ne-ntruni
Și prin a noastră unire se silea a ne-ntări.
Proiectul acesta este o ciudată ironie
Și-n adevăr se socoate vederată sumeție
Cînd îl plămduiesc vrăjmașii de drepturi și de unire,
Oameni ce, pe toți străinii, îi slugăresc cu orbire.
Acelea nerînduiele și încă mai multe alte
Se făptuiesc sistematic și se văd precugetate,
Le poreclesc de reforme persoanele, doritoare
A păstra țările noastre în ticăloasa lor stare;
În sfîrșit, cu oțărîre priivim că se lovește
Tractatul ce-a noastre drepturi rostit le statornicește.

Dorim dar să se-ntrunească conferința de Paris
Ca tractatul să s-aplice, să nu fie numai scris¹.

VI

Românii de aspirează la mult dorita Unire²,
Este spre a României ș-a Turciei întărire,
Căci prin ea se-ndeplinește ș-a Puterilor dorință
Ce dovediră Turciei prin jertfe a lor priință.
Cerem țările și dreptul să nu mai fie călcate,
Și nici reclamăm Unirea fără suzeranitate,
Iar Poarta să nu asculte pîra care ni se face
De vrăjmașul ei ș-al nostru, ce Unirea îi displace,
Să n-asculte de puterea ce-n nevoi o părăsește,
Care-așteaptă biruința ș-apoi îndat' se rostește
Să n-asculte de pașale, ce cu dosnice priviri
Slăvesc simpatia noastră prin a dreptului loviri,
Să nu crează nici rămașii fanarioți ce-o urăsc,
Care, lucrînd contra noastră, prin noi însuși se hrănesc,
Dorînd ca moldo-românul să rămîie-n dezbinare,
Ca să fie-agenții noștri spre a țării împilare,
Și doară ne vor aduce a fi Turciei vrăjmași,
Ca la răscolii viitoare să fim cu dînșii părtași.
E prea trist că turcii astăzi se prefac că au uitat
Că ambele Principate au cu ei cite-un tractat³,

¹ [La] conferința din Paris, deschisă la 31 decembrie, s-a cedat Turciei, contra art. 25 din tractat, Delta Dunării (n.a.).

² Dar apelul unor proprietari din București, ce ieși odată cu programul, și cuprinde tot aceleași puncturi nu ne-a dat oare îndestul motiv de-ntristare? Dacă cererile ar fi deosebite, ne-am întrista mai puțin, căci le-am crede provenite din osebite convicții. Dorim dar să nu se prelungească asemenea neînțelegeri în momente atît de solemne și de hotărîtoare, cînd inimicii noștri nu caută decît a ne slăbănogi și a ne dezbină (n.a.).

³ Tributul ce dăm Porții nu ne împuținează autonomia și vechile capitulații cu Turcia, ca niște tractate de protecție, nu ne ridicară dreptul de a trimite reprezentanți și de a încheia convenții cu alte puteri (vezi *Dreptul gintelor*, Vattel, Cartea I, § 6, Cartea IV, § 58). În sprijinul acestor principii este de observat că chiar astăzi nu corespunde cu Principatele decît Mi-

Care le îndatorește a plăti o mică dare,
Ce-o plătiră totdeauna regulat, dar și mai mare ;
Care-a noastră-autonomie prea rostit o consfințește
Și a noastre sacre drepturi solemnel le întărește,
Hotărînd încă că turcii vor păzi a noastră țară
Și că n-or ceda dintr-însa, precum pe urmă cedară,
Încît dacă s-abătură cineva de la tractat,
Dacă tractatul acela s-ar socoti chiar călcat,
Nu-l călcară, zău, românii cei pururea asupriți
De domnii ce-i dezarmară și de turci erau numiți.
Dacă dreptatea în lume și pe cei slabi ar privi,
Și congresul acel mare dacă drept ar vre a fi,
Turcia astăzi departe de-a cerca să ne-mpileze,
Departa a noastre drepturi de a vrea să mai ciunteze,
S-ar recunoaște desigur, după cele arătate,
Că ciuntindu-ne chiar țara s-a abătut din tractate,
Încît ar fi mulțumită c-o primim de suzerană
Și nu și-ar da însușire și dreptăți de suverană,
N-ar lovi precum lovește legi elaborate-n țară,
Nici ar denumi guvernul din așezămînt afară
Și acea-n tractat cuprinsă convocare de Divan
Nu i-ar da, cred, însușirea a ne-mpune prin firman
O lege electorală ce-i în asupriri isteată,
Care-nlătorează oameni ce au politică, viață,
Și prin ranguri și servicii au toți drepturi cîștigate,
Dar nu au moșii ori case, sau le au amanetate.
Vezi, Doamne, locuitorii nu-s uitați prin astă lege,
Dar firmanu-i mărginește dintre sine a alege,
Așa și inteligența are drept, da-i întrunită
Cu meserii și cu bresle, doară va fi înghițită !
În sfîrșit, pînă și vîrsta la treizeci ani mărginește
Și cu un cuvînt junimea peste legi o asupește.
Ce să mai spunem Turciei, cînd chiar rusești circulare
Zic că merită românii a li se da ascultare
Și că ei a lor dorințe ca să le poat-esprima,
Ocuparea cea străină nu trebui a-i oprima.

nisterul din afară al Turciei, căci ele sunt privite de țări legate numai prin tractate *dar-ul muvedea*, nu de țări conchise, *dar-ul harb* (n.a.).

Cine-a crezut că Turcia, ce-n pericole trecute
Prin Reșid ne promisese Unirea și alte multe,
Va face mai puțin astăzi ¹ decît rușii ce odată
Prin protecție-arbitrară ne împilau țara toată.
Rămîne dar ca Turcia chiar folosul să-și lucreze
Și-n-cuviințind Unirea, vechii amici să-și păstreze,
Românul, ce se deprinse chiar loviri a căpăta
De la Poarta suzerană, altora le imputa,
N-o să uite ș-o să simtă cu căldură-n viitor
Cine-i fu azi cu priință și cătră cine dator !

Iași, 1857

¹ Turcia, în înalta ei îngrijire de a aplica textul tractatului de Paris ce ne promite un guvern național, a rinduit de curînd la căimăcămia Moldovei pe d. Vogoridi, fiul nemuritorului capucheia al Moldovei. Ne îndoim că domnia-sa va putea dovedi nepărtinirea cerută încît se găsește în asemenea legături după care au dobîndit de mai nainte rangul de *rutlei uleia*, și nu s-a putut încă despărți de fes (n.a.).

IARNA

Iarna vin-înfiorată, chipul morții vădind,
 Streșinii înghețuri ca stalactit-atîrnă,
 Albă-i coama codrului, firea nemaiînverzind,
 Ca pletil-înălbite de a vacului mîna.
 A timpului tinereță ș-a anului pruncie,
 Răpindu-le iarna cu cruzime friguroasă,
 Azurul rar ni-l ivește — soarele în nevioșie,
 Ca inima de înghețul vîrstii cei nemiloase.
 Cu drăgăstoasa boare zefirașii conțenesc,
 Viind viscolul iernii cu suspinurile pătimirii
 Ce zăpada creștetului neapărat însoțesc
 Îngreoindu-te de trai, în așteptarea pieirii.
 Undile curgătoare cu sloiuri tot îngheață,
 Ca izvorul zilelor ce sacă pe nesimțit,
 Visurile nădejzii să stîng cu a ta viață,
 Ca floarea ce de brumă prea trist au veștejit !
 Zorii garoafi presară în minuta ce s-ivesc,
 Pe zapada orbitoare de întinsa ei albeață,
 După răsărit îndată, cum razile pornesc,
 Fulgile răsfrîng scînteirea lor măreață.
 Nu-i tăcută ca simțirea, rostitoare de plăcere,
 Muta cruzime ce în ființa iernii domnește,
 În azurul fără floare, fiind firea în zăcere,
 Toți pomii goliți, bradul numai înverzește,
 Ca nădejdea mult doritei timpului domolirii.
 Lupul tupilat supt turpina degerată,
 Așteaptă, spre a răpi, dorita înlesnire,
 De vro piclă trîndos preste pămînt lăsată.

— În vacurile nopții liniștirea părăsind,
 Săltăm de încîntarea sărilor măgulitoare,
 Ni s-împlinim sufletul în dulce desfătare,
 Inimii pătîmirea duiosă pregătind,
 Iar gîndului melanholiilor, trude de neuitare,
 Aceste zăbăvi fantasmagorii potrivite,
 Ca-n niște sălășluri de fee lăcuite,
 Învăpăind tinereții pornirea simțitoare,
 De o ochir-înfipță, frăgezimi ațîțate,
 Ce inima-ți inundă de a trufiilor vioșie,
 Deșteptîndu-să întru ea a nădejzii vioșie,
 Ni să trec toate ca visul nopților îndelungate.
 Să orbesc vederile-ți, fără a te dumeri,
 Soro-i toate c-o ochire fără pic d-îndestulare,
 Dînd nimfilor ca Ixion acea îmbrătoșare,
 Inima ta-n răpire bate fără a conțeni,
 De aripa desfătării trupu-i văzînd dizmierdat,
 Plăcerile poartă al tău pas neostenit,
 Săltîndu-ți sînul de nădejde adormit,
 De plinătatea norocului sameni a fi inundat !
 D-o delițioasă atingere și d-o apropiere,
 Obrazu-ți înflorește, sufletu-ți e măgulit
 De boarea juneții pe o parte drăgostit,
 Pe alta t-ademinește a poftilor putere.
 La sămînul începător, gingașile cuvînte
 Pe minută magneticul jocu-ți prelungind,
 Inima ca o vatră în lumea ta să rotînd,
 Să întoarce cu ea ș-a capului nostru minte.
 — În același cîmp a slavii odoarelor lumești,
 Unile spre triumfe să pornesc cu cruzime,
 Alta întrebuintînd iertata ei frăgezime,
 Alta neatîrnarea-i cu planuri chibzuieste
 Spre a să măguli cu îndelungă prețuire,
 Căci a dorințelor cu vremea înfocare
 Mărește plăcerea l-a lor îndestulare,
 Toate fiind jocuri de închipuire !
 Undile, spre pildă, vroind a fi arătate,
 Să țin pîn' la o vreme d-acea meșteșugire,
 Cu anevoie li-i pe urmă aceeași liniștire,
 Fără slăvitori, d-a rămîne uitate.

— Nu persoana, ci văpăile altora sînt iubite,
Romanuri cetesc spre a-ș procura simțire,
Dorind pe urmă, ca această-a lor iubire
Întocmai să urmeze cu acele cetite.

Dragoste împovorată, cu față de curăție,
Despoaie inimile cel-încă nevinovate
D-aceasta iscodire ele fiind certate,
Simțirea mustește-a lor nevinovăție.

Despre ele acum tac,

Rămîne spre cuvîntare

Cu ele-n însuflă adunare,

Și din noi, ce vroiesc fac.

Aceste măguliri îți rodesc dulce suspinuri
Și reverii doritoare d-a visului împlinire,
Place singurătatea l-ast-a ta simțire,
Înduioșînd nădejdea toată-a inimii chinuri,
Pe urmă dorințile tale de năluciri purtate
Să sting cit-odată cu dragostea ce le-au pornit,
Ș-omul, deșteptîndu-să, tirziu vede-să istovit
Și de nădejde ademenite dorințile sale toate.

FLUTURUL

(Din Lamartine)

A să trece cu roza, primăvara născînd,
Pulbire din aripi, neconținut scuturînd,
P-a unui zefir plută a-nota în văzduh,
A s-îmbăta de miros, de lumin-în zăduf,
A să legăna pe man-abie deschisei flori,
Zburînd ca o suflare spr-azurul orbitor,
Iat-a fluturului soartă și traiul încîntat,
Căci numai filfiind, de tot ne-ndestulat,
Poate s-asămăna nestatorniciei dorințe !
Căria tirziu-urmează zădarnice căințe.

CREDINȚA

(Din Lamartine)

*
* *
*

Pe această-a vieții cale trecut-am mai mult cu plîns,
Supt a mele călcări slabe, florile s-au veștejit
Și nădejdea întru toate mintea mi-a ademenit,
Arătîndu-mi fericirea într-un orizon întins.
— Nu mai voiesc o ființă ce, ca umbra, mi să trece,
Unde pîn' la pomenire totul pe rînd mi să șterge ;
Dorințele-s nesfîrșite și plăcerea-i pieritoare,
Unde ziua fericirii, vai mie, ș-a doua n-are !
Gata a-mi închide ochii, toate deodată vor pieri,
Nu-mi va rămîne nimic pe lume a nădăjdui,
Sufletul meu fără cîrmă în surpata cale a vieții
Va trece din astă noapte la negrile morții cețe
Și pe un noroc voi duce în noianul ce ne-nghite
Virtutea-mi fără nădejde, relile-mi nerăsplătite.
Lucrătorul supt umbrire află adăpost spre sară
Și primește a sa plată dup' a zilii grea povară ;
Iar pre mine, cînd m-oboară sarcina cumplitii soarte
Și cînd viața-mi e apusă, îmi plătești numai cu moarte !

PROZĂ SCURTĂ

EU DE MINE

(1817—1840)

Nu vreau să mă cred mic de stat și neplăcut, tras la față, oacheș; părul mi-i aspru deși-s prea bun, n-aștept vîrsta legiuită ca să mă prefac și nu mi-aș schimba decît locul unde mă trec pe nesimțite și voi peri necunoscut.

Apucai a crede că mă prigonește soarta ca să nu-mi văd greșalele și de nevoie năzuiesc la filosofie, mă satur de orice pîn' a nu-l cîștiga, cînd rămîne să prea aștept. Nu știu de ce cam scap prilejurile și, după toate, am o singură mîngiere, că n-am cercat rușinea refuzului, nici ademenirea nădejzii.

Nu știu spune ce-mi place în dame, nici hotărî cîte deodată. Am un fel de ambiție a-mi ascunde simțirea, spuindu-le galanterii în treacăt, ca să le văd isprava fără a-mi comprometa plecarea, și-s prea statornic cînd rămîne pe aceea. Taina mai mult o păzesc pentru c-o uit îndată, făgăduiesc greu, par că nu cutez a face binele fățiș. Cred în desfătare și în fapta măreață și ce-i dreptul aș trăi din gata. În prieteni, de găsesc fătărie, uit răzbu-narea; îi căinez și mă dezvăț îndată. Lesne m-aș încrede în fiecine căci, judecînd după mine, nu prea deosebesc gîndul de vorbă, și mă înșăl fără părere de rău.

Nu clivetesc, deși-s cam rîzător cu temei, și de mă abat în vro pornire, în grabnică căință îmi simt îndreptarea și-mi aflu osînda. Spui adevărul și celui de la care aș aștepta vreun folos. Cugetul mi-i curat și aș lovi abuzurile. Cu aceste-s bun prieten — aș fi rău curtezan și bărbat moale.

Învățați mai mult singur — fără a avea norocul altor tineri — și scriu mai firește decît ați crede.

În sfîrșit, n-o luați de laudă, că nu mă sfiesc, bun, rău, a fi cunoscut de cum sînt. Nu-s nici fulău, ca să ieu ce-mi lipsește, nici ipocrit, ca să mă ocărăsc fără vină.

De s-ar numi toți autori cîți scriu și poeți cîți le place firea, cine n-ar fi din număr? Mai ales într-un veac bat de o perfecție dovedită prin facturi ce hărăzesc privirei materie îndestulă.

Cetitorul prețuiescă-mi rîvna și simtă că-n lipsa vrunii alte însuflețiri, o singur-îngăduire îmi va întrece dorințele mîngîindu-mă măcar împotriva a cîte deșărtăciuni lumești pot perde rostind ceva din adevăr, care se poate ceti nu pentru că-i bine, dar fiindcă-i scurt.

INCHIPUIRI VĂZUTE

Hotărîți a vă privi cu aspru ca să vă cunoașteți pre sine, lepădați vilfa și vă veți jăli, lepădați nădejdele înșălătoare ca să slujiți adevărului — atunce vă veți ajunge vouă însuși, fără a aștepta nimic de la fiii norocului — virtutea nu se micșorează a se sui la dînșii, ci ei o găsesc ca să i s-încchine. Coliba dreptului se trece cu el în sinul maicii noastre, iar palatele stau ca să judecăm asupra ce le-a zidit, dărămările ce le-au urcat și vina ce le împovoaară.

În treacăt pe această roată, părerile nu mă uimesc. Strălucirea nu mă orbește căci, de ne silim s-o ajungem, n-aflăm ce ne-a făgăduit. Pe cît ne urcăm, par toți mai mici, stăm mai cu frică și, ca într-o pompoasă robie, ne temem a vieții fără paznici și nu putem petrece fără marturi. Măgulirea s-așază între noi și fapta bună, uităm a fi oameni și pomenim pre Dumnezeu numai ca să ne mărim un titlu nevrednicit și singur. Trîndăvia ne slăbește, desfătarea ne sapă groapa, pămîntul ce nu ne încape ne înghite în pripă și ne înađușă dorințele; ceasul din urmă ne cuprinde ca furul și toate pier și se duc în pulvire; răpirile se pierd și noi cu ele, averile ne viclenesc, iară ce rămîne? O pomenire și singură fapta bună ce nu moare în veac.

Chiar la înmormîntare ne înșiră titlurile, melodiile se alcătuiesc ca să scoată vro lacrămă și retorica se plătește ca să mință, mărimea se arată în deșărtăciunea moștenilor, mîhnirea prin haine cernite și jalea rămîne pentru întîrzierea morții și cheltuiala îngropării, no-

rodul ne aruncă în întunec slăvind cerul, ș-o grea piatră ne mistuiește spre binele omenirii.

Așadar, omule, nu-ți pierde și viața trecătoare pe lângă cea vecinică cătînd o ticăloasă fericire, nu te întinde și vei afla-o întru tine, mărginește-ți dorințele, fă binele și-l uită, împreună cu răul ce-i pătimi; virtutea nici cere, nici dă avuții, ea biruiește nenorocirea și, în favorul soartei, fericirea altora îi este singura plăcere și facerile de bine îi sînt comorile. În scurt, nu te trufi în cele ce te-ncungiură, ci în cîte cuprinzi, și îți vei da sufletul nemustrat, făr' a dori sau te înfiora de moarte.

De-am și pornit cu sfîrșitul, ne vom privi în amestec, închipuind ființe ce se găsesc oriunde și au stat de-a pururea.

Mulți nimic de la sine s-îngîmfează pîn' ș-asupra ticăloasei moșteniri al unui deșărt nume, cu care se socot scutiți de înriurarea ce pot ave pe linia coboritoare, slujind numai a le scoate neajunsurile la lumină; preferați a vă începe neamul decît a-l părăsi ca pre un pămînt neînnoit prin vrednicie de sine, și nu lăsați să piară o vlastară priincioasă.

Cîți își ieu titluri de dreptate, cu venituri strîmbe, cumpără dreptul de a o vinde împreună cu a lor suflet și conspirează împotriva nevinovatului căruia nu rămîne decum a nădăjdui în apelul de apoi, unde nu-s prelungiri, nici mite.

Ferește-te de cine se tîrăște ca să te sprăvale, te sărută pîn' ce te sughe, îți mărturisește vrednicia ca să-i cei făgăduințe, îți arată curăție ca să te-ncrezi; te mîngie ca să-ți cunoască nevoile, e blînd și crunt, nu-i clivititor ca s-arăte virtuos. Toate datorii i s-încheie în țeremonie. Rîsul e fără bucurie, și lacrămile fără jale. Vițiile i-s privilegiate pentru c-aduc folos și știe a le ascunde. Modestia sa îi vanitate și cuvîntul nadă. Pune crucea pe inimă drept sămn chipului morții ce vrednicește. Îndeletnic a pătrunde plecările celor mari, ca să le slugărească, e hotărît a vinde și pe cine gîndește că-l leagă cu bande, de ar simți că o să cază.

Unii vreu să dovedească și cîte nu cred însuși. Se mărginesc în virtuți ce nu-i pot costesi, zic că nu le trebuie nimic ca să ascundă că au de toate. Strîng pentru cel ce cere numai faptă bună. Povățuiesc moralul ca să poată nu-l făptui. Se roagă mai mult pentru bunățile lumesti și știindu-se meniți aiurea, cată-ncai a-și închipui raiul prin îndeminările și dulcelele pămîntului.

Și altul adună pentru alții, se lipsește de cîte are ca să-i rămîie întregi. Strînge din păgubirea plăcerilor sale cu nesaț, să-și tot înavuțească închipuirea. Tot galbănul îi sună dulce, clipește ca dorința ochilor săi, îi răspunde zîmbind, e cît-un gînd, cît-un suspin, cît-un păcat. Vrajmaș lui însuși, fața îi pere de volnice grije, adînc în roade cînd mîincă; slova sa-i mărunță ca să nu prindă mult loc. Iscălitura-i încîlcită din frica plastografii. Se tînguește pururea asupra greutății vremilor, se umilește în port ca să-l socoți de sărac și să-și măgulească singura ambiție, că te amăgește și își asigurază comoara. E și fără de lege, lada-i al său altar, îi jură să se părăsească de toate, să-i aducă jărtvă chiar pe frații săi — îți pare că luă viața cu tocmală mai jos, să nu-l ție nimic — și, în sfîrșit, moare cu ghearele pe țărna supt care i se bate inima, lăsînd în lume pomenire urită, merge în preajma județului cu tristă răspundere pentru cîte făpturi fără cuget, nu zic de binele ce nu făcu avînd toate mijloacele.

Obosesc a mai înșira uriciuni, multe încungiurări mă fac a vă tremete la originale, ca să nu le slăbim prin astfel de sămălului și, răzbind pintre cei din lumea ce-i zic mare, să privim cît sînt ades de mici.

Bunăoară altul de soi zice ce-i vine, face ce-i pare și poartă ce-i moda. Duh nu-i trebuie, fiind lucru ce se poate găsi pe la unii și alții. Destrămat în cheltuieli, fără samă pentru a sale capriții, e prea scump la făptuirea vrunei bine cît de mărunț. S-îngîmfează în toate cîte nu-s el, nu cunoaște datorii omului, precum nu plătește creditorului. Apoi judecă ce n-ar unelti ca să aibă bani fără trudă, să cheltuiască uneori gros în călătorii spre a fi tratat de ceea ce nu-i, avînd pasul drept

diplomă. De-i nepregătit de acasă, nici poate învăța pe cât îl ține. Spune pe dos ce-a auzit și pune ceva de rost din limbi străine, defăimînd pe a sa însuși. Culcarea, scularea și masa tîrzie sînt principiile vieții sale. Și luxul strecoară pe încetul tot ce are, pe lîngă ce-a răpît. Luînd lucrurile de la coadă, adică dup-o singură spotală, isprava unii civilizări materiale, pripite, și moșițe în leagăn, am fi precum ne măgulim a crede. Nu vom ține șirul fără-un *à propos*.

Cîți rîvnesc a se asemăna celor mari măcar în vilfă și datorii — știu pe mulți ce nici îi cunosc — se uită pe sine, nu se răspund cu cei protivă lor, ca să-și suie josimea, și cred a spori în ființă după orice priitoare întîmplare, ca să dovedească că nu li se căzu nimic.

Vezi din nevoieși colinzînd peste tot fără' a sta nicăiurea, harnici în trebi străine, cu nepăsare pentru ei însuși, pururea în mișcare și niciodată cu treabă, știind a-și înmulți ființa ca să dea mai mult de urît; și pare că nu-i iartă ambiția a pomeni vrun bine sau a s-îngriji de viețuirea lor, cînd cred că fără' a se micșora, pot trăi pe [a] altor socoteală.

Cum să nu rid de cel cu aerul omului de duh și nepriceperea nerodului? Vorba-i previstește dintr-o închipuire zăludă lipsită de judecată. Toate urmările-i vădesc o creștere fără principii, nu vra să știe alta decît ceea ce are să zică. Preștie chiar gîndul tuturor ca să nu lese pre nime a deschide gura, iscusit a supăra fără' a o înțelege, nime nu-i mai puternic a asurzi și nime nu-i ascultat mai puțin. Face datorii și ocărăște luxul, defăimează pre toți apoi urăște clivetirea și, cînd lingusește, zice că nu poate măguli. Astfel pare că s-întreacă și împrotivi zisele în faptă. Deodată i-ai prepune sumeția că-i iubire de sine, nesocotința că-i încredire, nepăsarea că-i îndestulare în avere. Gîndește a le dovedi toate prin zgomot și strigare; deși vorbește mult, n-o face din curăție, cruțîndu-se a rosti adevărul, numai cînd își ia nădejdiile de a te putea ademeni să-i împrumuți. Toate i-s neadevărate, se face zălud căutînd a înșăla; și se silește a tăcea cînd vra s-arăte că gîndește.

Altul, poate și mai săc, știe toate cărțile înainte de a se tipări — nu învăță și îi ajunge haosul minții, nimic nu-i nou pentru așa geniu și, ca să nu mai ai cuvînt, îți citează răposaii ce se minuna de talentele sale. Trieră ce-i mai seriu în treacăt și, vrînd să-l afundezi, tușește de smerire sau scapă c-o șagă. Se tînguiește că-l prigonesc mulți oameni mari ca să s-arăte însămnat, fără-l crede nime, sau se laudă că-l iubesc damele fiind numaidecît original, și o zice iarăși singur.

Ca unui mizantrop, îi plac cugetările singurătății și zburdă pururea pe ulițe. Scrie răpede ca să nu i s-întăleagă greșalele, îl dismeteci dintr-un norod întreg prin colorele nerușinate a portului său. Aleargă ca să zici c-are trebi și, scurt la vedere, ades nu te cunoaște sau oprește din greșală oameni necunoscuți, ca să-l cunoască, să se minuneze de el și să-i ceară scumpul prieteșug. Lasă plete cînd învêchește gulerul; jilet mai n-are, cibotile-i împung și scîrțîie, straile foșnesc, pieptul lucește, toate sună — numai capul și buzunarul e deșărt.

La masă cotește pe toți ca să s-așeze după meritu-i, în capăt; bea razade găsînd greșale vinului, își linge degitile și nu-i plac bucatele, strică, varsă, aruncă, calcă în toana sa și vorbește de buna-cuviință cu gura plină. După ce-a obosit și a spart o adunare întregă, deși-l așteaptă aiurea, vra să mai ție pe biată gazda de vorbă și, în sfîrșit, încîntat de sine, lasă în urmă-i nemulțămiri și răsipuri și iese cam de voie pe o ușă ce ne căim că i-o deschisem.

Din femeii, multe vorbesc de amor ca bărbații de patrie; le știu toate devreme, îmi pare că din romanuri — le sînt pîn' a le cerca. În casele lor nu fac alta decît a s-îndeletnici de ele însuși. Copiii le sînt ca niște bagaje ce nu intră în odăi mobilate. Tinere sau bătrîne, sînt ruinate de o viață nerînduită. La plimbare iesă mai mult ca să le vază, unde mulți se împăunează tot cu acel pravăț, și îngreue cite o singură trăsură ca să ușureze plata, și toți trebuie să meargă și să vie prin colb; neavînd ce face, nu știu nici a-și lua aerul.

Vine teatrul; deși n-om cunoaște limba, să luăm scaune lângă scenă, ca s-înțelegem măcar prin lornetă, să ridem fără milă la vro catastrofă sau să ne întrecem în șuier.

Iată-mă la bal ca să fac număr. Ades pierdem somnul așteptând plăcerea. Nu ne ajunge locul ca să obosim în zadar, sau cătăm a ne ascunde glasul, afectînd aer de gînduri și luîndu-ne după port sau nume, precum ne ținem și în studiată poziție.

Of-f! Căldura mă alungă, mă supără năvala; să mai răsufli că-mi stau parfumurile-n nas și etichetile în gît. Să trec pe la cărți, suflete învechite în daruri; vreu să prefacă în petrecere iubirea și nevoia de bani ce sînt nemăsurate. Toate simțirile li se înfundă în niște cărți frînte și chinuite ca viața lor. Jărtvim bani cu grămada întru această beție, în care cine a cîștigat nu poate să-îție, și cine a pierdut n-a dat pe ai săi.

Nu pot să-i văz fără' a-i jăli, nici vroi să-i mai auz, doar oi gîndi în liniște. Ambiția are mîndrie, politica vicleșug, lenea-i pentru formă. Fățaria și neîncrederea mă silește a mă feri, clevetirea mă revoltază. Astfel, în mijlocul vălmășagului ce amestecă fără' a uni, zădărniciilor ce ne uimesc și folosului de sine ce dezbinează, e cu anevoie a rămîne nevinovat sau, mai ades, a nu fi jărtvă. Pe cei mulți îi afli fulăi în amor pîn' a dobîndi, și în prieteșug, pătimași cînd vine vorba și fățarnici la prilejul dovezii. Cerînd, adevărată iubire, de afli simțiri răsuflete, îndemnate de pilde răle și stricate de modă, inimi dezgustate sau sătule, deprinse a înșăla și cu nepăsare de a fi înșălate, îți îndeplinești de urît o dorință materială prin petreciri destrămate ca lumea și trecătoare ca moda. Ajungi a nu te cunoaște pe sine și îți lipsește, pe lângă altele, chiar și primejdia înamorării.

Aș fi departe de sfîrșit dacă nu m-aș fi prins a fi scurt... Însă ne-a rămas a zice că... din zi în zi așteptăm mai bine, dorința ne căruntează și isprava ne înșală. Zilele să strecură și par pre lungi, ades nu încăpem în sînul mulțimei, unde toți aleargă după plăcere și nimine n-o găsește, toți povățuiesc și toți greșesc, toate-s rîvnite fără temeiori și împărțite fără alegere. Trîndăvia

cată să piarză vremea ce nu știe a întrebuinta, și toți se deprind a nu fi buni de nimică. Fachia adevărului încă nu poate împrăstia negurile lumești. Glasul virtuții nu se prea aude. Dreptatea cade, cin' o rădică? Oamenii gem părăsiți... Tac, și sătul de toate, nesigur de mine, îi las pre toți cum i-am găsit, neputînd pururea trăi nici cu așa lume, nici fără de ea, cum este, amîndouă fiindcă-s om, ticăloasă zidire ce vede adevărul cînd nu poate făptui binele.

COCHETĂRIE

Multe-n sine, cred, or zice :
Parcă ne vedem aice !

Mă mir cum alintările lor ne împlu ochii, încît nu le putem cunoaște spre a le ști plăce, făr' a fi jucăre-rile cochetăriei.

Una rîvnește să placă la toți și-și face cu vreme o deprindere a se lupta cu simțirile ei. În cazul acesta, deși rar, să poate să fie virtuoasă, dar vor rămîne pu-rure prepusuri asupra ei. Această zădarnică izbîndă o ține mai mult decît face. Nu înșală pe nime mai mult decît pe ea însăși. Îi pare rău a fi numai năpăstuită ; frumuseța pieri și ea nu-i gustă folosurile. Oglinda-i întărește acest crud adevăr. Toate o învrăjlesc cu ea însăși și cu lumea ce-a părăsit-o. Lipsită pînă și de pomeniri plăcute, năzuiește la Dumnezeu ca să afle măcar milă, într-o vreme cînd dragostea a fugit de dînsa.

Pe alta, firea n-o iartă a-și îndelunga zădărnicia. În-chipuirea-i deșăntată, dorințele-i sînt visuri fluturătoare, plăcurile stratageme, pretențiile formalități. N-are de minte decît numai un gînd deșirat ca perile în tua-letă, împrăștiat ca notile ei. Tot suspinul îi vine din pricina corsetului. Evantaiul o apără de confuzii ca de gîze. Simțirea-i un fior ce nu trebuie scăpat. Curățe-nia-i din nebagare în samă. Statornicia-i o etichetă, un proverb.

În adunare, unuia rîde, pe al doilea ocheste, pe altu-l teme, pe al patrulea îl mustră ; întreabă ceva făr' a se uita la nime ca să-i răspundă *en choeur* și, cînd se duc, le zîmbește pe rînd, deși se greșaste în nume. Știe a ațîța laudele prin modestie sau afectează

a li se împotrivi, ca să te facă să le-ntărești prin jură-minte. Cînd te laudă că ești de primejdie, ca să te facă să tot alergi să-ți cerci norocul, cînd cere și încredere, ca să zici că nu s-interesează decît ca o prietină, iar confidențiile ei slujesc spre a-ți povesti cîte jărtve fă-cură alții pentru ea, ca să te pilduiești, sau ce pătimi însăși, ca să o jălești. În sfîrșit, cată să te-ncredințeză că n-are pic de cochetărie, cu alte cuvinte că-i sigură de a plăcea.

Cînd e fragedă și gingașă, cînd veștedă și crudă, tare ca să ațîțe, slabă ca să se apere. Iubește ca să-i zici dră-gălașă, cere mult, ca să lase din preț, și găsește ca soarta ades pe cine-i abate, ca să riză de cel ce o roagă. Atunci îi lipsește pretenția încredințării și nu-i pasă de amăgire — nenorocire de-i și frumoasă, vai de omul de duh ce-o poate iubi, ferice de tontul ce-i place !

O PLIMBARE

I

LA IARMAROCUL FĂLTICENILOR

Cei cu minte zic lumii că-i mincinoasă ; ș-acest ade-văr, deși supără pe ciți se sfiesc a gândi c-au să moară, încăi mîngîie pe cei buni cu ideea că și relele lumești nu-s fără sfîrșit. Scăpînd și noi de fierbințeala nălu-cirilor, ne-ar fi cam rușine a ne deștepta asupra de-șărtăciunilor ce-și bat joc de scurta noastră viață ; și ce-i dreptul, am întîlni multe pricini de rîs sau de jale, îndreptînd cu încetul cîte am avea putință. Să ne luăm deodată pe la locurile obștești, căci mi-i urît și nici se cuvine, socot, a mă abate la particularități. Tea-trul bunăoară adună oamenii ca să șadă, să privească sau să fie văzuți ; la moralități cască toți, ba și piesele au început a cuprinde ce ne zădărește, ca să-și înmul-țească antrelele. La sărbări, dăm năvală ca să ne fățăr-nicim. La plimbări ne ducem ca să ne îndeletnicim trîndăvia și să omorîm vremea ce nu știm, nici ne place a o întrebuița. La feredeie cătăm a petrece cu cîte mij-loace strică sănătatea ; la baluri mergem ca cel mult să ostenim zădarnic și pretutindene, cu mari cheltuieli, ne deprindem a nu fi buni de nimică. Iar dacă vom vre să ne închipuim prea nemerit scena unde oamenii își joacă înadins rolurile, trebuie să stăm puțin la iarma-roc. De ar scrie omul precum vede, nicăiri ca acolo n-ar putea însămnna așa de mult într-o clipă. Nicăiri nu-i găsi un panoram mai împestrit și mai ciudat. Nicăiri nu se pot întruni părțile ce alcătuiesc starea morală a unui popor decît la un iarmaroc.

O dată pe an, în luna lui iulie, neprivind la colb sau la căldură, curg feluri de oameni ca pasările de

treacăt și se duc ca dinsele, ades smulte binișor. Inte-resul, urîtul și desfrînarea adună și pun în cea mai vie mișcare mii de neguțitori, de curioși, de fulăi și de ber-banți de îmbe sexele. Greu poți fi cu luare-aminte în atîta amețitor vuiet. Bătrîni își uită vîsta, văduvele jalea și gospodarii trebele. Mulți în toată mintea nu știu a-și da cuvîntul venirei ; dar cine te crede mai de treabă cînd te cotești cu toții prin desime ? Actorul de pri-visor nu se mai alege... Toți au îndemnare a-și desco-peri plăcerile sau a-și sluji patimile. Dintr-înșii se-ntrec a înșala ca cumpărători și vînzători, sau numai împru-mută una din aceste neapărate însușiri. Singură averea fiecăruia rămîne mai grea de gîcit, căci luxul și de-șărtăciunea pe atît îi sămăluiește vremelnice pe toți, pe cît și interesul îi amestecă făr' a-i uni vreo altă simțire.

II

Cine n-a descoperit destulă fățarie în buzile protec-torilor, în rasele călugărilor, în încredințările prieteni-lor ? Eu unul m-am deprins a auzi pe mulți vorbind de patrie ca femeile de amor sau ca poeții de îngeri, fără să crează într-aceste. Dar la iarmaroc amăgirea covir-șește, cu toate nerușinatile ei atributuri. Ea împarte complimentele, care ajung a nu mai măguli pe nime, hărăzește delaolaltă titlurile, măsurîndu-le după zăluda dărnicie a muștereiilor, alcătuiește făloase afișuri, scoate vești neașteptate, zugrăvește tabelele dughenelor ; ea drege și poliește. Tocmelele ei sînt slabe și vînzările neîntoarse. Scurt, ea este moneda curantă. Privileghiul ei se face absolut. Poți nesfiit înșala ca să te desfaci de o vechitură învioșată numai prin ademenirile mește-sugului. Tot ce-i mai rău se înghite și se petrece în acest purgator. Nime nu-i în ființă precum fiți nălu-cesc ochii. Trăsurile-s fățuite și slabe ; caii datoresc age-rimea și chiar vîrsta lor la ghibăciile geambașilor, pre-cum cîteva dame nurii, sau îndreptarea neajunsurilor trupești, la iscusința modelor.

Colo vezi pe unii că-și leapadă briștele neguțitoarești și iau într-un noroc trăsurile cu nume de Viena, ca să arăte că s-au boierit și ei și să meargă mai nesimțit spre sărăcie. Dincoace, pe un ampoiăiat ce se desfășează în vacanție pe socoteala împetricinaților; mai de parte, pe altul cum se plimbă cu posta fără a cruța desimea oamenilor, cum face mult vuiet, doar va fi văzut, și cum se îngimfează în toate cîte nu-s el. Aristocrația merge pîn' a-și învâli caii, spre a-i deosăbi de celelalte dobitoace de soiul lor. Unii vreu a împoza numai cu vrun titlu apucat, a căruia n-au măcar aerul, și se dau pe jos ca să zici că-s populari. Alții tot tîrguiesc ca să crezi că au bani, cearcă trăsurile și caii ca să se poată plimba sau s-ațîn la nevoia cuiva, ca să cumpere lucrul degeaba. Nu cu puțină părere de rău voi adăogi că patima ce nu lasă pe om sigur de cinstea și de averea sa, adecă jocul de cărți, afară că-i o serie petrecere, dar au ajuns și drept o prielnică recomandatie, încît cine nu joacă cu mîinile sau cu picioarele face cam proastă figură în adunarea cea mai fașionabilă. Cetitorul îmi va ierta nepoliticoasa sinceritate; și dacă n-am păzit măcar rînduiala treptelor este că-n vălmășagul iarmarocului nici una n-au căutat a se deosebi prin mai puține ghidușii și necuviințe.

IV

În norodul cel prost mai găsești simplitate firească, ¹ci năravuri nemestecate și nedestoinicie de a se fățări. Mulțămît și rumăn vine dintre munți cu munca lui ce curată ș-o vinde cum poate, doar se va mîntui de jidovi. Numai boierii fug de a rămîne romăni. Hamurile sînt rusești, șăile engleze, barbele și cigarele spaniole, limba, căsătoriiile și modele franceze. Pînă și boii au început a-i soi. Apucăm fără alegere de la străini cît ne bat la ochi și iesă ades rele la multe mărfuri înșălătoare și ieftine și mîtăm numai cîte răspund cu lesnire caprițiilor noastre. Norocul este încît țara asta blagoslovită

ne ajută împrotiva neapăratelor învăluiri ce ne pregătim singuri din zburdăciune și din momîțerie...

Nu voi sfîrși fără a pomeni ospitalitatea boierilor localnici în vremea iarmarocului; dovadă că se mai păstrează pe la noi astă frumoasă și moștenită virtute, ce n-o găsești chiar pe la unele din națiile prea civilizate, însă mai mult în privirea duhului decît a inimii.

De aceste fierbea în capul meu și cine știe unde m-ar fi tras niște suțeturi așa de îmbelșugate, cînd cerul au binevoit și, c-o răpide ploaie, au spart tot vălmășagul acela, alungîndu-mă și pre mine cătră lăcuința mea, cu înșămnrările cîte am apucat, care, ca și producturile pă-mîntești, nu s-au întrebat pe loc.